

Purhus Kro

v. Jørgen Olsen.

Som by betragtet, har Purhus altid været af mindre betydning, men det samme kan ikke siges om kroen. I kraft af dens centrale beliggenhed mellem Randers og Hobro, har den altid haft betydelig søgning af de mange, der færdedes ad kongevejen - nu hovedvej 10.

Oprindelig lå Purhus Kro, der hvor Purhusgaard nu ligger

(i dag Purhus Rustfri ApS og Purhus Centret). Landevejen gik klods op af gården og førte over en bro, hvor den gamle vandmølle - Stampemøllen - ligger. En bom spærrede passagen af broen, og kromanden havde ret til at opkræve 4 skilling af en ridende og 2 skilling af hver person i bompeng. Til gengæld havde han pligt til at holde broen i forsvarlig stand. Taksterne, med en kongekrone over, var opslået på krodøren. Postvognen var dog fritaget for betaling, og mange har sikkert også neget sig over om natten for at spare afgiften.

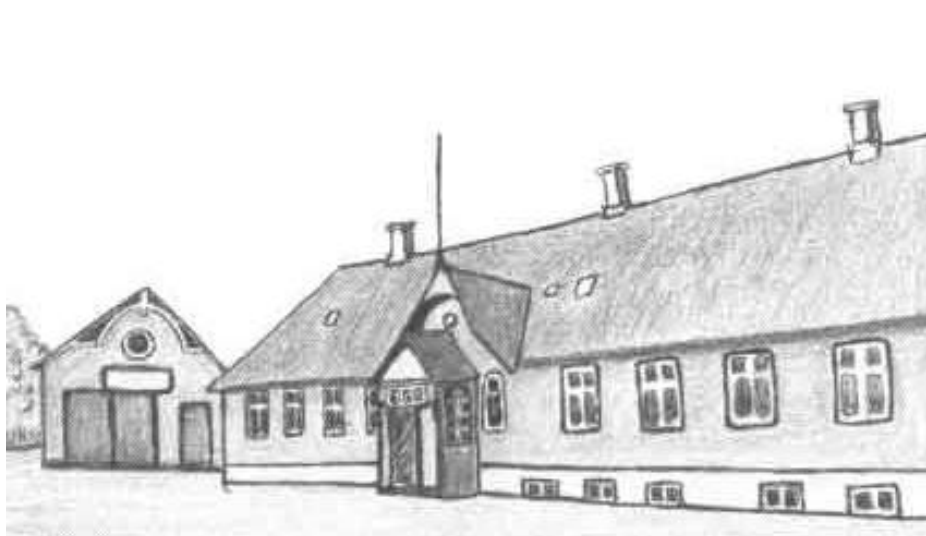
Længst at huske har kroen været ejet af Jens Nielsen, kaldet Husum. En virksom og dygtig mand, der var i besiddelse af gode evner. Han var også tømrer. Han byggede for småårsfolk og hjalp dem til rette, ligesom han var den første sognerådsformand i Asferg-Fårup, da dette styre blev oprettet omkring 1841.

En søn af Jens Nielsen, der kaldte sig Søren Husum, fik derefter kroen. Han købte jord til og udvidede, så det blev en hel gård, idet hans største interesse var landbruget. Kroen forpagtede han ud til 2 ungkarle for 500 rigsdaler om året, hvilket var en meget lille betaling, idet bompengene alene oversteg dette beløb.

Så begyndte man at regulere hovedvejen, således at den pludselig slår et skarpt sving mod nordvest og derefter mod nordøst, antagelig fordi man derved undgik den sumpede undergrund fra Kåbækken. Vejens nye forløb bevirkede at kroen kom til at ligge lavt og upraktisk, hvorfor ejeren i 1850-erne byggede Ny Purhus Kro på den plads, hvor den ligger i dag. I firserne og halvfemserne, før forsamlingshusenes tid, var kroen et naturligt midtpunkt for egnen og mange store folkelige og politiske møder samt dyrskuer er afholdt her.

I den nyere tid har hovedvejen fået et tredje forløb, som man ser den i dag. Mange vejfarende finder stadig ind til kroen og dens smukke gamle have, idet den nuværende ejer Flemming Christoffersen har forstået at tilpasse forretningen efter tidens krav.

Ovenstående beretning om gamle dage i Purhus er indsamlet ved samtaler med gamle Fårupborgere, samt notater nedskrevet af Jul. Husum 1905. Indsamlingen er fra April 1951.

Ny Purhus Kro. Efter postkort Jørgen P.Olsen.

Episode i og ved Purhus Kro

To ting var det stående samtaleemne i krostuen i Purhus Kro lige efter midten af det forrige århundrede. Det ene var en begivenhed fra tre-årskrigen. Her havde en af de Randersdragoner gjort sig berømt ved at slås igennem en flok fjendtlige husarer på sin sorte hest.

Nu var han så hjemme igen, hædret af Frederik d.7. med Dannebrogssordenen. Jakob Borups navn var på alles læber. På børnenes skolebøger var billedet, der er malet af Hansen Rekstrup, og der stod også det lille vers.

En kraftig vilje alt formaar,
han vilde ikke være fange,
derfor han modig fra sig slaar,
skønt han var ene om mange.

Det andet man talte om var kromandens udhuse. Bindingsværksbygningerne var efterhånden ved at blive så forfaldne, at de truede med at falde ned. Selv om kromanden havde en god levevej, var han som ny mand uden midler til at ombygge, og lån kunne han ikke få. Han nøjedes med på bedste måde at stive af og tæne de værste revner.

Sådan stod sagerne en oktoberdag i 50-erne. Inde i krostuen herskede der hygge. Der sad en del fremmede vejfarende, handelsfolk og også egne folk fandt derhen for at høre nyt. Kromanden tog livlig del i samtalen.

Da trådte een ind, som handelsfolkene straks gav plads for. Der klappedes med lågene på krusene, og det var tydeligt at se, at man viste manden særlig opmærksomhed.

Det var Jakob Borup, og alle kappedes for at få ham til at fortælle. Foruden handelsfolkene var også mølleren fra Terp og en skomager fra Randers, der jævnlig kom for at høre om der var sko at reparere.

Jakob Borup fortæller: “Vi kom ad vejen til Bilskov ved Flensborg, mine kammerater og jeg. Vi var trætte af en anstrengende dag og ville gøre ophold på kroen. Pludselig dukkede en afdeling hannoveranske husarer op og ville spære os vejen. De formerede linje tværs over vejen. Anføreren pegede med sin sabel ned i vejgrøften. Det betød, at vi skulle ride derned og overgive os. Vi lystrede ikke, men red langsomt frem. Ved den ene side spærrede muren om krohaven, ved den anden holdt rytterne vagt. Jeg havde ikke et øjeblik tænkt på at give mig i fjendens vold, selv om jeg kunne indse, at det var det klogeste. Jeg tog et roligt greb i tøjlerne, men mit sind kom mere og mere i oprør eftersom min plan udklækkedes og modnedes. Jeg bad da himlens gud om hjælp. Hesten kunne mærke min sindsstemning og begyndte at dirre. Så lod jeg den springe lige løs på anføreren. Den fnyste og stejlede, og jeg huggede rasende om mig. Tyskerne parerede og stak både efter hesten og mig, men i overraskelsen sansede de ikke at gå på fællesskab. De veg. Et øjeblik stod vejen ved krohaven i den vildeste støvsky, mens hest og rytter hvirvlede rundt i håndgemæng. Med sablen beskyttede jeg hestens hoved og slap såforbi de forvirrede tyskere. Jeg lagde fjenden langt bag mig, før jeg turde standse. Hesten svedte og rystede under mig, og blodet løb den ned af det ene lå, men da jeg undersøgte sagen nærmere, viste det sig, at det var fra min egen arm at blodet løb. Hesten fejlede ikke noget. Senere rygtedes det, at mine følgesvende var fangne af tyskerne”.

En af de slesvigske prangere trak en lotteriseddel frem fra sin inderlomme og gav den til Borup som en kostelig skat. Det var nemlig noget nyt og en ukendt sjældenhed, som lige var kommet frem. Skomageren, der havde et stort værksted med mange svende, tilbød sin hjælp. Dette var på baggrund af, at Borup i sin tid havde haft det ønske at lære skomageriet, men da han var fra landet, havde netop denne skomager, ligesom flere andre, ikke villet antage ham. Dengang stod byens håndværksmestre og landbefolkningen ofte stejlt overfor hinanden. Det blev en rigtig kroaften, hvor der blev skænket og fortalt historier.

Vinteren gik. Husene hældede mere og mere. Men så kom redningen. Krigeren vandt uanet 1500 rigsdaler på prangerens lodseddel og velvillig og godhjertet, som han var, lånte han kromanden pengene, så han kunne få opført nye bygninger.

Borup, hvis navn var Jensen, var fra landsbyen Borup. Hans heltegerning mindes endnu på egnen, men mest af efterkommerne, nu i 3. og 4. generation. Hans billede hænger flere steder på væggen. Han havde 4 sønner og 4 døtre. Hans ønske om at blive skomager fik han ikke opfyldt, men 4 sønner blev skomagere. Den ældste, Kresten, var skomager i Onsild i 40 år. Jens var skomager i Spentrup lige så længe, mens den 3. Kristian var skomager i Vester-gade i Randers.

Dragon Borup døde i Hobro i 1882 efter at have levet sine sidste år i Skellerup. Ved begravelsen på Hobro kirkegård mødte dragonregimentet op og skød æressalut over graven.

Denne beretning om Jakob Borups besøg i Purhus er forfattet af Axel Jakobsen, Onsild og stod i Ålborg Amtstidende den 19.3.1950.

Dramatisk begivenhed i Purhus Kro

Jens Andersen, Fårup Mark fortæller:

I gamle dage boede der i Purhus Kro ejer eller forpagter Buchvald. Han stjal fra gæsterne.

En landstryger, der boede en nat på kroen, var blevet gal på værtten. I sit raseri tog han et brændevinsanker og bandt det til en stang og gik rundt og knuste alle ruderne i kroen. Buchvald kunne ikke ordne manden, hvorfor han sendte bud efter sognefoged Anders Dyrbye, Fårup.

På samme tid boede der i Purhusgaard en mand, der hed Morten Andersen. Han var lidt af en original, idet han kørte rundt til alle de auktioner, der fandtes i vid omkreds og købte de mest besynderlige ting. Desuden havde han en jumpe forspændt med en stud eller to tyre, som han kørte med.

Da sognefogeden var kommet til Purhus, var Morten Andersen mødt med et jagtgevær, og da landstrygeren ikke ville lade sig anholde, gav sognefogeden Morten Andersen ret til at skyde. Andersen skød, og manden styrtede blødende til jorden. Han blev læst på en møgvogn og kørt til Randers. Ved ankomsten var han død. Andersen måtte, for at undgå straf, erklæres småosset.

A. Rytter fortæller om samme begivenhed:

Buchvald, der havde kroen, havde været tysk ulan. Da der opstod halløj på kroen, sadlede han hesten og red i flyvende fart ned til sognefoged Anders Dyrbye. Da han red ud af Purhus Kro, svang han sin sabel. Landstrygeren sendte en træsko efter ham, og den klyvede han med sablen.

Morten Andersen sad på kroen, og pludselig fik han en træsko, der fløj gennem vinduet, i hovedet. Andersen, der havde været på dåreanstalt, blev herover helt perplex. Han greb et jagtgevær, der stod ved siden af, og sigtede efter gerningsmanden. Sognefogeden råbte, "i benet". Skuddet lød og manden blev ført til Randers, hvor han døde af blodforgiftning.

Andersen og Dyrbye måtte begge betale bøder.

Harbo, Asferg fortæller:

I det væsentlige kan jeg bekræfte ovenstående, dog døde landstrygeren ikke, hvilket var meget godt for de implicerede. Landstrygeren slap med livet i behold, sognefogeden og Morten Andersen med bøder. Historien viser i øvrigt, hvor forskelligt den samme episode opfattes.

Gedeskue ved Purhus Kro, foto Åge Østergaard.